

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Treści zawarte w publikacji nie stanowią oficjalnego stanowiska organów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

Środki biobójcze: zagrożenia i stosowanie

Wielobój biobójczy

Wykorzystuje się je do dezynfekcji w szpitalach, odstraszania kretów, zwalczania komarów, balsamowania zwłok, ale też do konserwacji drewna i w kosmetykach. Produkty biobójcze – jedna nazwa, a tyle zastosowań. Ich wszechobecność wynika ze skuteczności zawartych w nich silnych substancji czynnych. Niewłaściwie użyte, np. rozpylone w niewentylowanym pomieszczeniu, są groźne dla zdrowia i życia człowieka. Gdy zestawimy tę wiedzę ze statystykami mówiącymi, że użytkownicy nie czytają etykiet, nieodpowiednio przechowują te środki i stosują je w niedozwolonych dawkach, dojdziemy do niepokojących wniosków. Podobne musieli wysnuć parlamentarzyści, którzy pod koniec 2015 roku uchwalili nową ustawę o produktach biobójczych, regulującą ich sprzedaż i stosowanie.

Produkty biobójcze to mieszaniny składające się z jednej lub kilku substancji czynnych, których przeznaczeniem jest niszczenie, odstraszanie, unieszkodliwianie organizmów szkodliwych, zapobieganie ich działaniu lub zwalczanie ich w jakikolwiek sposób inny niż działanie czysto fizyczne lub mechaniczne. Zatem lampa UV czy packa na muchy nie zaliczają się do środków biobójczych, ale moskitiery nasączone preparatem owadobójczym albo przeciwgrzybiczne skarpetki – już tak. Wszystkie zawierają substancję czynną, czyli substancję lub mikroorganizm, w tym także wirusy i grzyby, zwalczające lub wywierające działanie ogólne lub specyficzne na organizm szkodliwy.

Produkty biobójcze wykorzystywane są w wielu dziedzinach życia – w dezynfekcji szpitali, w przemyśle, rolnictwie (zwalczanie owadów i gryzoni), miejscach publicznych (oczyszczanie wody w basenach) i przez wyspecjalizowane firmy świadczące usługi w zakresie dezynfekcji, dezynsekcji i deratyzacji. Jednak znaczną ich ilość stosują bezpośrednio konsumenci indywidualni, głównie do dezynfekcji w gospodarstwach domowych (np. czyszczenia toalet) oraz do zwalczania komarów, kleszczy, karaluchów czy gryzoni. Zaliczamy do nich także niektóre kosmetyki o działaniu owadobójczym (kremy, balsamy), jak również popularne preparaty myjące zawierające substancje o działaniu bakteriobójczym i grzybobójczym. Regularne stosowanie tych środków w gospodarstwie domowym chroni przed chorobami i stratami materialnymi.

ZAGROŻENIA DLA UŻYTKOWNIKÓW

Używając środki biobójcze, trzeba zachować ostrożność, ponieważ substancje chemiczne w nich zawarte mogą stanowić zagrożenie dla ludzkiego zdrowia, a nawet życia. Co prawda zatrucia specjalistycznymi preparatami używanymi przez fachowców zdarzają się rzadko, ale im popularniejszy produkt, tym więcej wypadków z jego udziałem. Często powodują je żrące środki do odkażania powierzchni. To niejedynie produkty, których niewłaściwe stosowanie jest ryzykowne.

Substancja owadobójcza praletyna, używana do produkcji preparatów przeciwko komarom i muchom domowym, jest toksyczna dla organizmów wodnych, dlatego należy unikać rozpraszania jej w środowisku. Bromadiolon, wchodzący w skład trutek na szczury i myszy, może być wchłaniany przez przewód pokarmowy, płuca lub poprzez kontakt ze skórą. Nie wolno wyrzucać go do kanalizacji ani do śmieci domowych. Permetryna, organiczny związek owadobójczy, jest szkodliwy dla uczulonych na niego kotów, które nie powinny znajdować się w opryskanym pomieszczeniu przez dobę. Nie można jej też wprowadzać do miejskiego systemu wodno-kanalizacyjnego i cieków wodnych. Wszystkie produkty zawierające powyższe substancje należy też przechowywać w odpowiedniej temperaturze i w wentylowanym pomieszczeniu oraz unikać kontaktu ze skórą i oczami.

BIOBÓJCZE REGULACJE

Na początku lat 90. środki biobójcze były określane mianem pestycydów nieprzeznaczonych do wykorzystania w rolnictwie. W okresie przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej nie obowiązywały u nas zharmonizowane przepisy wspólnotowe, więc były wprowadzane na rynek na podstawie zezwoleń i atestów różnych instytucji. Dopiero po akcesji unijnej wdrożono właściwe wymagania prawne, które są ważne w ujednoczony sposób w całej Unii.

Ich wyrazem jest obowiązująca od 9 października 2015 roku ustawa o produktach biobójczych, która umożliwia stosowanie wspólnotowych przepisów dotyczących swobodnego przepływu tych produktów w UE przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony środowiska oraz zdrowia ludzi i zwierząt. Określono w niej wymogi dotyczące sposobu ich pakowania,

ARCHIWUM

klasyfikacji i monitorowania ich rynkowego obrotu, co ma ułatwić zapobieżenie zatruciom i ich ewentualne wykrycie. Ustawa wprowadza też kary za wprowadzanie na rynek środków bez zezwolenia.

Zgodnie z ustawą w obrocie mogą znajdować się produkty biobójcze wyłącznie w oryginalnych, szczelnych opakowaniach, wykluczających możliwość pomyłkowego zastosowania, w szczególności w celu spożycia przez ludzi. Za wprowadzenie na rynek środków bez pozwolenia wprowadzono karę ograniczenia lub pozbawienia wolności do dwóch lat. Według wcześniej obowiązujących przepisów groził za to areszt. W ustawie doprecyzowano też działania kontrolne w razie zatrucia produktami biobójczymi. Nałożono obowiązek zgłaszania każdego takiego przypadku zatrucia na lekarza, ratownika medycznego i pielęgniarkę. Zobowiązano też do tego podmiot odpowiedzialny za wprowadzanie środka do obrotu.

Ustawa bardzo szczegółowo opisuje, jak powinno być oznakowane opakowanie jednostkowe produktu biobójczego, dopuszczono do obrotu i jakie musi zawierać informację w języku polskim. Wymagane są między innymi: nazwa, tożsamość wszystkich substancji czynnych i ich stężenia, numer pozwolenia na obrót, imię i nazwisko oraz adres siedziby podmiotu odpowiedzialnego, zakres stosowania produktu, zalecenia dotyczące stosowania, dawki lub ilości, informacje szczegółowe dotyczące bezpośrednich i pośrednich ubocznych skutków. Na każdym opakowaniu ma też widnieć napis „przed użyciem przeczytaj załączoną ulotkę informacyjną”, jeśli

jest ona dołączona do produktu. Ważne dla środowiska dane dotyczą terminu ważności, sposobu postępowania z odpadami oraz okresu, po którym ludzie lub zwierzęta mogą przebywać na terenie, na którym produkt biobójczy był stosowany.

ZDROWY ROZSADEK

Ustawa ustawą, ale zawsze warto pamiętać o podstawowych zasadach korzystania ze wszelkich środków chemicznych, w tym biobójczych. Przede wszystkim trzeba czytać ulotki. Gdy zna się już ich treść, trzeba postępować zgodnie z zawartymi na niej wskazówkami i stosować produkty zgodnie z przeznaczeniem. Jeśli mimo to powstanie zagrożenie, trzeba się skontaktować z ośrodkiem informacji toksykologicznej lub zadzwonić pod alarmowy numer 112. Nie należy stosować środków niewiadomego pochodzenia, kupionych na bazarze czy w Internecie. Na oznakowaniu każdego produktu powinien figurować numer pozwolenia Ministra Zdrowia na obrót oraz okres jego ważności liczony od daty produkcji.

Informację na temat podejrzanej etykiety należy przekazać odpowiedniemu Wojewódzkiemu Inspektoratowi Inspekcji Handlowej, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej lub centralnym organom, np. Głównemu Inspektoratowi Sanitarnemu. Na stronie internetowej Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych dostępny jest Rejestr Produktów Biobójczych dopuszczonych do obrotu, w którym można sprawdzić legalność obrotu danego produktu. ☺

Kalendarz ekologiczny

22 września – Europejski Dzień bez Samochodu

Pierwszy Dzień bez Samochodu odbył się w 1998 roku we Francji. W tej europejskiej akcji obywatelskiej promuje się proekologiczne zachowania i korzystanie z publicznych środków transportu. Jest ona odpowiedzialnością na nadmierne konsekwencje wynikające z nadmiernego ruchu samochodowego w miastach. Jedną z najbardziej spektakularnych

zeszłorocznych inicjatyw było zezwolenie kierowcom na przejazd 22 września komunikacją miejską na podstawie dowodu rejestracyjnego ich samochodu.

24 września – Sprzątanie świata

Międzynarodowa akcja Sprzątanie świata po raz pierwszy odbyła się w 1993 roku. Jej celem jest zachęcenie lokalnych społeczności do dbania o stan otaczającego je środowiska. Tego dnia organizowane są wspólne

szprzątania, festyny i pikniki, na których promuje się proekologiczne zachowania, jak segregację odpadów. W Polsce akcję koordynuje Fundacja Nasza Ziemia.

27 września – Światowy Dzień Turystyki

W Polsce i w innych krajach turystyka rozwija się od pierwszej połowy XIX wieku. Pierwszymi organizacjami promującymi

turystykę były Galicyjskie Towarzystwo Tatrzańskie i Polskie Towarzystwo Krajoznawcze PTK. Celem pierwszej było m.in.: badanie geologiczne polskich gór i ich popularyzacja, ochrona przyrody i wspieranie przemysłu górskiego. W 1874 roku z inicjatywy Towarzystwa zbudowano pierwsze schronisko górskie nad Morskim Okiem, w 1876 roku schroniska w Roztoce i Pięciu Stawach, a w 1894 na Hali Gąsienicowej. Dzięki działaniom Galicyjskiego Towarzystwa Tatrzańskie Tatry stały się głównym obszarem na ziemiach polskich, a Zakopane główną miejscowością turystyczno-uzdrowiskową. ☺